

CONCLUSIÓ:

DESPULLAR L'IMPERI PER DERROTAR-LO HISTÒRICAMENT

JOSÉ MARÍA VIGIL

Panamà

Fa tot just tres anys paraules com *imperi* i *imperialisme* estaven reservades a un sector de l'esquerra mundial. De sobte, van començar a omplir-se'n la boca els falcons republicans dels EUA. Després van ser els comentaristes europeus... i ara són les paraules i les categories més referides en els informes i en els debats dels majors analistes internacionals, cada dia (vegeu la bibliografia).

De sobte el món s'ha adonat que s'ha tornat novament un imperi. Es tracta d'un imperialisme diferent, molt diferent dels del temps de la guerra freda, o al del temps del neocolonialisme, o de la Conquesta d'Amèrica, o al de l'imperi romà... però amb un nucli estructural essencial comú i que el posa en continuïtat amb tots ells. Avui veiem clar que aquesta pàgina imperial de la història actual pertany encara a una mateixa gran etapa històrica, encara inconclusa, que ja clama per la seva superació.

Des de quan hi ha imperis sobre la terra? No «des de sempre», sinó des de fa «relativament poc de temps»: des de la revolució agrariourbana. Des que hi ha «ciutats» en la Humanitat, ciutats que de seguida es van convertir en «ciutats-estat», la primera forma d'unitat política major, i que quan van aconseguir un grau suficient de desenvolupament com per sotmetre les ciutats veïnes, les van sotmetre, en guerres d'expansió i domini, fins a crear els primers imperis, ara fa poc més de cinc mil anys. Això va ocórrer per primera vegada, precisament, al lloc més convuls per l'imperialisme d'avui: a l'Iraq actual, la Mesopotàmia de llavors, amb els acadis, que amb el seu rei Sargon al cap van iniciar per a la història el model d'*imperi*.

Després... ja ho sabem: una successió contínua d'imperis l'hegemonia dels quals va desplaçant-se històricament de l'Est cap a l'Oest... La història sencera pot relatar-se i dividir-se en períodes sobre la successió dels imperis, que han anat transformant les seves formes de submissió i de domini (Stéidile). Si al principi aquestes van ser sobretot la invasió, la conquesta, la imposició de tributs i l'esclavització de la població, més tard -saltant moltes etapes- va ser la conquesta de territoris i de recursos naturals... Avui és sobretot a través del capital financer internacional i les seves

institucions internacionals com s'extreu la moderna imposició tributària sobre els pobles dominats. Houtart ho explica bé en aquesta agenda (cfr. p 34), i conclou: «Mai abans, fins i tot durant el temps més dur de la colonització, les metròpolis del Nord van extreure tantes riqueses de les seves perifèries del Sud com avui dia»...

És a dir: en termes d'imperialisme, no hem avançat gaire històricament. Som on érem. L'imperialisme continua viu, molt viu, i encara que adopti formes aparentment més civilitzades, és el mateix, el mateix que va brollar com per generació espontània, naturalment, quan l'ésser humà va passar de ser nòmada recol·lector de fruites, a conviure, a ser sedentari agricultor vinculat a la propietat d'una terra sobre la qual treballar i viure. Cinc mil anys després, estem on estàvem: en el mateix imperialisme que va néixer a Mesopotàmia i que avui crida clamorosament a Iraq, i en moltes altres regions del planeta.

Però l'imperialisme no està ni ha estat sol en el món. També hi ha la resistència. Que no és tan antiga. No va sorgir alhora, des del primer moment. Va trigar a aparèixer d'una manera visible i organitzada. Els teòrics xifren simbòlicament els orígens de l'esquerra en Espàrtac, uns 70 anys abans de l'era anomenada cristiana. Ell seria un arquetip dels moviments socials que, apel·lant a la sublevació moral i al compromís polític, busquen acabar amb situacions d'inhumanitat, i l'eradicació del patiment humà causat per mecanismes d'explotació i de dominació. Si denominem amb el nom genèric d'esquerra el conjunt de moviments més o menys organitzats que han lluitat i continuen lluitant contra la barbàrie de l'explotació i la dominació i que impedeixen la fraternitat, la igualtat i la llibertat (Díaz Salazar), no podríem remuntar-nos gaire més enllà de les revoltes dels esclaus per localitzar-la en la història. Durant els primers milers d'anys de l'imperialisme, els pobres, els desemparats, els estrats inferiors de la piràmide social, van suportar inermes tot el pes de l'opressió, i van morir senzillament aixafats pels imperis. Durant aquests dos últims mil·lennis, les lluites d'alliberament de milions d'éssers humans han alimentat el curs humanitzant de la

història. La consciència humana i la crítica social s'han anat desenvolupant, i estem en una època («canvi d'època») en què, per un conjunt de causes -societat «reflexiva», xarxa d'informació incontrolable, societat del coneixement...-, aquest creixement s'accentua, i sembla acostar-se al dia en què serà capaç de donar la batalla al vell paradigma que està en vigor encara des de l'albada de la història.

El clímax agut d'imperialisme que estem vivint en l'actualitat, exacerbat per la presa del poder als EUA de l'extrema dreta capitalista conservadora, que, autojustificada per l'augment del terrorisme, ha portat el país a una situació d'il·legalitat internacional i d'irracionalitat bel·licomilitar, posa potser al món davant una oportunitat decisiva: un *kairós*. Si mai en la història hi ha hagut un imperi quantitativament tan gran i qualitativament tan sofisticat -i aquest imperi no són els EUA sinó un 'sistema-món' internacional-, també és veritat que mai hi ha hagut una resistència quantitativament més important, un moviment de protesta mundial per primera vegada efectiu, i una consciència d'alternativitat i utopia que sap que no s'aparta del realisme quan reclama que «un altre món és possible».

Com en el conte d'Andersen i en l'anterior de don Juan Manuel -del Comte Lucanor- sobre «El rei nu», arriba un moment en què la societat està madura per comprendre i reconèixer el que realment ja estava veient sense donar crèdit als seus ulls, de fet. Mai l'imperi ha estat més nu que ara, quan en el seu propi si, la seva pròpia població privilegiada reconeix la seva actitud imperial i la seva carència d'una ètica realment mundialitzada que consideri els altres pobles no com a inferiors i susceptibles de ser «imperialitzats», sinó com a membres de l'única societat mundial global de la qual hem de reconèixer-nos membres igualitaris tots els humans. Aquesta nova consciència, superadora de la possibilitat mateixa de l'imperialisme, està caient sobre nosaltres com una fruita madura.

Doncs bé, si és veritat que l'imperialisme està en un clímax, també ho està la resistència, l'alternativitat i la consciència humana. Estem en un pols de forces que reclama la col·laboració de tots. L'imperi té la força, les armes, els diners, la major part dels mitjans... i en aquests camps és invencible. Però li falta la Veritat i el Dret, que estan amb les víctimes.

L'actual, no és una batalla més en la llarga història de l'enfrontament de l'imperialisme contra els pobles. És potser la batalla decisiva. Pel grau de maduració de la consciència humana. Pel canvi social profund que estem

vivint a tots els nivells en l'actualitat. Després de l'època de canvis -accelerats- està en curs el *canvi d'època*: radical, substancial. Els paradigmes més profunds que han vertebrat la societat humana estan a punt de caure. Concretament, el paradigma de la dominació dels altres, de la conquesta, de la depredació, de l'ensuperbiment nacional i del menyspreu dels altres pobles... són insostenibles a aquestes alçades de la història, s'estan esquarterant -a la vista de qui vulgui veure-ho- i es retiren, acorralats...

La batalla no és mitjançant les armes, ni els diners, ni per l'enfrontament. No és per la presa del poder, sinó per la presa de la consciència: pel poder de la veritat, de la convicció, de la persuasió, per la força de la raó, contra la raó de la força. Cal que "despullem" l'imperi; o millor, cal simplement posar al descobert la seva nuesa, evidenciar-la, proclamar-la, assenyalar-la, fer-la reconèixer pels molts que en realitat ja l'estan veient.

L'època de l'imperialisme està morint. El moviment de la història presenta suficients senyals que aquest període que va començar amb la revolució agrariourbana dels últims 10.000 anys -el mateix període des del que ens ve el patriarcalisme, precisament-, està esquerdant-se i trencant-se. Aquest canvi d'època de civilització és el que es reflecteix en tantes convulsions de la societat actual, inclosa la crisi radical de la religió (les religions -no l'espiritualitat- també van sorgir en aquesta època, i van acompanyar i van donar suport a tots els imperialismes, també a l'actual [Horsley, Velasco]).

D'altra banda, es fa urgent l'acceleració de l'arribada d'aquesta nova etapa de la història. Perquè el vell paradigma de la conquesta i de la dominació ha estat i és, també, depredador de la natura (Boff, 42). I ha arribat massa lluny. El sistema actual ha ocupat el 85% del planeta, ha destruït gran part dels recursos, i s'està acostant perillosament a un punt de no retorn en la seva amenaça contra la sostenibilitat del planeta. Els experts de l'ONU assenyalen l'any 2030/2050. Serà, doncs, aviat, demà passat. O aturem l'imperialisme i el seu sistema-món actual, o ell podrà enterrar-nos a tots -planeta inclòs- en el temps de vida de l'actual generació.

És l'hora. És el moment. És un *kairós*.

Despullem l'imperi, per derrotar-lo històricament, per sempre, definitivament.